

Samtalets slut

| av Fredrik Erixon

DÖDSATTESTEN ÄR SIGNERAD sedan länge, nekrologerna redan skrivna, bannbullorna undertecknade. Men ändå känns han aktuell, filosofen Rousseau (en bekantskap som förstört många begåvningar). Precis som Luther spikade upp sina teser på dörren till slotts-kyrkan i Wittenberg, ville Rousseau på dörrarna till lärosalarna och folkförsamlingarna och andra offentliga rum spika upp en skylt med budskapet "Samtal pågår".

Mer av seminarieövning alltså. Inte konstigt att 68:orna dekorerade sina talarstolar med 1700-talsfilosofens huvud.

Tanken är måhända pretentiös, men så här i tider av historiens slut är det inte många som värnar samtalet. Fukuyama må ha haft fel, eller åtminstone inte bidragit med mer än en analys av politik och samhällsopinioner, men nog följer de flesta hans manual till punkt och pricka. Det mesta sägs vara analyserat och färdigtänkt, allt följer en enda väg.

Visst genomgår samhället stora förändringar, men när allt spännande kommer till offentlighetens arenor förväntas inte precis stordåd. Ändå finns föreställningen kvar i tänkandet om demokratin: Folkrörelserna tränar människor i samtalets sociologi, politikerna för samtal med sina partimedlemmar och väljarna, medierna är platsen där värderingar både formas och ställs mot varandra.

Men hur länge sedan var det vi egentligen gav upp den tanken?

Luther ville med sina teser protestera mot avlats-handeln och teologin bakom denna. Rousseau skulle idag, med ett enkelt hantverksgrepp, en hammare och en spik, kunna protestera mot opinions- och värderingshandeln.

MEDIEMARKNADEN HAR VÄL SÄLLAN varit så expansiv som den är nu. Experimenten är många: Nya dagstidningar, nya tv-kanaler, nya magasin, omstartade tidskrifter. Vision, Stockholm News, SvD Näringsliv, Corky, Silikon, Dolly, Kapital, Lifestyle, Residence, Depå. Ny teknik har gjort att möjligheterna till publicistisk verksamhet är gynnsammare än någonsin, värderingsmässigt pågår en sådan djup förändring att varje ansvarskännande publicist måste fundera över meningen med orden, internationaliseringen har medfört att gruppen av möjliga läsare vuxit radikalt även för de smalaste koncepten.

Kliv in i en vanlig Pressbyrå och försök att se slutet på magasinhyllorna, om du inte tror mig.

Men trots allt som sker: Är inte mediemarknaden extremt förutsägbar?

Åtminstone så förutsägbar att vi redan nu kan säga varför många medier inte ens kommer att överleva högkonjunkturen.

Publicistik är en knepig verksamhet; siffror och bokstäver bildar inte alltid sammanhängande meningar. Få medier har förmånen att över en längre tid kunna leva på bidrag från staten och därför måste det strategiska affärstänkandet finnas i planeringen av varje mening. Men samtidigt är just själva affärsidén (bokstäverna och meningen med dessa) känslig och läsarna krävande. För att tala klarspråk: För att kunna tjäna pengar måste man vilja något annat än att just tjäna pengar.

Många tidningar och tidskrifter, såväl gamla som nystartade, verkar idag osäkra på sin affärsidé. Ekonomerna i tidningshusen kan ta fram statistik om köpvillighet och med marknadsundersökningar lansera linjära produktidéer. En del försöker göra om sig i linje med dessa, andra startar nytt. Problemprodukterna har dock ofta ett gemensamt: De vet inte vad de vill använda platsen i offentligheten till, de vet inte vad de vill säga med orden.

NÄR DE FÄRDIGSKRIVNA TEXTERNA kommit in kan man se sammanhang och likheter mellan de mest olika ämnen och stilar; det upptäcker varje tidskriftsredaktör. Så har det varit med det här numret av Svensk Tidskrift. Christian Braw kom in med en artikel om vilka referensramar vi har när vi betraktar vår egen samtid och för samtal om den. Tegnér skrev om de samtidsbetraktare som "diktat sonetter till tidens ära", Braw lyfter fram vårt behov av en tidsspegel för att rätt kunna förstå vad som sker. Inger Enkvist har nyligen studerat hur offentligheten regisseras i två olika länder och ville få sina intressant resultat publicerade, vilket vi mycket gärna ville göra. Claes Arvidsson hade länge följt Timothy Garton Ash och ville skriva ett porträtt av den brittiske journalisten och historikern.

Vitt skilda ämnen, visst. Men artiklarna cirkulerar just kring varje samhälles behov av ett öppet samtal och en offentlighet som tar människorna på allvar.

Med detta nummer slutar Fredrik Erixon som Svensk Tidskrifts redaktör för att kunna koncentrera sig på forskning och eget skrivande istället.

